

Jugoslavia bak kulissene

Titos styre støtter seg til Russland og UNRRA

Aftenposten
28. aug. 1944

BELGRAD, august. Den jugoslaviske stats overtagelse av industrien er nu nesten fullstendig. Den er blitt gjennomført med hell ved bakdørs-metoder. Ingen sto åpent fram og sa at den private eiendom som er garantert i forfatningen, fra nu av overgikk til staten. I stedet valgte man simpelthen frekt å stjæle. Industrivirksomheter og private foretagender ble først konfiskert, idet man anklaget eierne enten for samarbeid med fienden eller for å være krigsspekulanter. Hjalp det ikke, påla man dem enorme skatter som eierne ikke kunne betale, og virksomheten ble så overtatt for å få skatten betalt. Endelig, hvis ingen av disse metoder kunne anvendes, hadde man den simpleste måte av alle tilbake. Da regjeringen har rett til all eiendom der eierne ikke kan finnes, ble disse hentet om natten av O.Z.N.A. (det hemmelige politi) og satt i fengsel, og så var problemet løst.

Nylig ble fem store privatbanker i Belgrad konfiskert til fordel for regjeringen ved hjelp av en variasjon av denne metode. Til den årlige generalforsamling møtte regjeringsrepresentanter opp og hevdet at de representerte aksjeeiere som ikke var til stede. De valgte så seg selv til styre. Den samme fremgangsmåte anvendte man overfor de store forsikringsselskaper.

Det er fremdeles noen private butikker tilbake i byene. I øyeblikket er de nødvendige fordi det ennå ikke er tilstrekkelige regjeringslager til å besørge alle forretninger. Men med tiden vil disse også forsvinne, simpelthen ved at de kveles, ettersom regjeringen kontrollerer alle forsyninger av forbruksvarer.

Det er ganske klart at Tito-styret forfølger en bestemt plan som går ut på å fjerne middelklassen og den lille håndverker fra nasjonens økonomiske struktur. I øyeblikket gjør de nytte på grunn av sin tekniske dyktighet, og mange av dem arbeider fremdeles i sine gamle verksteder eller forretninger under regjeringens kontroll som utøves av kommissærer. Men den tid kommer da kommunistene har lært opp sine egne, og disse rester fra fortiden vil så bli støtt ut i mørket.

Denne omveltning av Jugoslavias økonomiske liv har uunnagelig medført stor ineffektivitet. Regjeringskontorene er befolket med en sverm av byråkrater, av hvilke mange ikke har andre kvalifikasjoner enn at de var partisaner i 1941. Noen er likefrem analfabeter.

Produksjon og kvalitet er fallende.

Industrien lider under den samme mangel på effektivitet med ulykkelige resultater for produksjonens omfang og kvalitet. Inntil nu har styret vært i stand til å vakle avsted, støttende seg til UNRRA-varer til en verdi av millioner. UNRRA forsyner regjeringen ikke bare med maskiner og verktøy, som den så hardt trenger til, mat og all annen hjelp, men gir den også en inntekt på 9 milliarder dinarer. Hva den jugoslaviske regjering får gratis fra UNRRA, selger den til befolkningen og driver samtidig en lønnsom svartebørs-forretning i de regjeringskontrollerte butikker.

Det er mange tegn som tyder på at et års kommunistisk styre har kjølt noe av den begeistring, som satte Tito i stand til å gjennomføre et betydelig gjenoppbyggingsarbeid etter krigen. Folks naturlige energi og deres spontane bestrebelser for å hjelpe seg selv, dyktig dirigert av det kommunistiske parti, holder nu på å forsvinne.

Spontaniteten må nu settes i gaseøyne. Folk arbeider fremdeles «frivillig» på å rydde Belgrads gater. Men mange av dem er der bare, fordi de er blitt oppfordret av sine hus-sekretærer eller sine gate-sekretærer og de vet, hva det vil skje hvis de ikke adlyder.

Kastet ut av vinduet fra 4. etasje.

Under store reklamebrøl fra pressen blir en ny jernbanelinje på 70 miles

bygd ved hjelp av unge «frivillige», mest studenter, elever, gutter og piker fra de høyere skoler. På Zagrebs universitet, hvor studentene var blitt sammenkalt for å få vite av en ung-kommunist, at det var blitt bestemt, at de alle skulle dra avsted og «frivillig» hjelpe til med å bygge denne jernbane, erklærte en ung mann, at han ikke var blitt spurt, og han ønsket ikke å arbeide på denne jernbane.

Han ble straks grepet av sine kommunistiske kolleger og kastet ut av vinduet i 4. etasje ned på brolegningen. Han døde.

Mange som var av lignende anskelse som han, arbeider nu «frivillig» på å bygge denne jernbanelinje. Arbeidere rekvireres til «frivillig» å arbeide gratis i tre timer hver uke på sine fabrikker. Da noen arbeidere på en fabrikk i nærheten av Belgrad nylig antydte at det ville være bedre å la arbeidsløse få disse 3 timers ekstraarbeid for betaling, havnet de i fengsel den neste dag.

Bortsett fra den propagandamessige verdi er det «frivillige» og «spontan» arbeid en økonomisk nødvendighet for regjeringen. Det er en måte å få arbeidet gjort på, når økonomien er nesten bankrot.

Hvem støtter styret?

Hvem støtter så det nuværende styre i Jugoslavia?

Jeg stilte dette spørsmål til en bonde en dag og prompte falt svaret: UNRRA. Det er klart og tydelig, at flertallet av bøndene, som utgjør 12 millioner av en befolkning på over 15 millioner, er fiendtlig innstilt. Nylig begynte de å vise tegn på motvilje overfor det kommunistiske tvangsstyre og de måtte skyndsomst pasifiseres med større frihet til å selge sin overskudds-produksjon på det frie marked. Middelklassen og det gamle styre, alle sammen klassifisert i den offisielle sjargong som reaksjonære eller fascist, hater det naturligvis. Selv arbeiderne begynner å lære sannheten i Harald Laskis ord: «Kommunismen er ikke lenger proletariats diktatur. Det er det kommunistiske partis diktatur over proletariatet.» De innser, at de bare har skiftet herrer, og at deres kommunistiske førere er blitt en privilegert klasse likesom forgjengerne — og lever på like så stor en fot. Ungdommen, i det minste universitetsungdommen, er imot det, fordi de finner seg berøvet alle eksistensmuligheter, med mindre de bøyer kne for Marx.

Dette totalitære styre er bygd opp på snever basis. Det støttes av et hemmelig politi, av hvilke mange er håndlangere direkte overtatt fra kolaboratører eller fra tidligere regjeringer, og fra en hær i fredstid på en halv million. På den andre siden av grensen, i Bulgaria, Ungarn, Østerrike og Romania står Russlands væpnede styrker. Av disse grunner, og også fordi det ikke synes å være et mulig alternativ til Tito og hans kommunistisk-kontrollerte regjering, ser det ut til at dette styre, til tross for den vidspredte passive motstand, vil holde seg ved makten i noen tid, forutsatt at Russland bevarer sin dominerende stilling i Øst-Europa, og forutsatt at Tito kan overvinne de uhyre økonomiske vanskeligheter som han vil bli stilt overfor, når UNRRA.s hjelp opphører ved årets utgang, og gratis manna fra de vestlige demokratier ikke lenger daler ned fra himmelen.

Svend Bahnsen.